

מה בין "עירוב תבשילין" ל"קביעת תחומין" ?

עיון בפרשת השבוע על פי ה"משך חכמה"

1. בראשית ל"ג, י"ז-כ

(יז) וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם עִיר שְׂכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֵאוֹ מִפְּדֵן אָרָם וַיִּזְנֶן אֶת פְּנֵי הָעִיר: (יט) וַיִּקַּן אֶת זִוְלָקֶת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר זָטָה שָׁם אֶהְלוּ מִיַּד בְּנֵי זָמֹר אֲבִי שְׂכֶם בְּמֵאָה קְשִׁיטָה: (כ) וַיַּעַב שָׁם מִזְבֵּחוֹ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

2. מש"ח בראשית ל"ג, י"ח

והציוור בזה. דבאמת כמו שלהחי די במזון מהצומח והמדבר ניוון מהחי כן נפש המשכלת מבני נכר די לו בשבע מצות אולם נפש הישראלי מקורו ממקום גבוה חלק די ממעל אם אין לו כל התורה בכללה ופרטה אז אינו בחיותו. כי עם הישראלי המה מעון ומכון לאלקות בעולם השפל ואין השכינה שורה אלא באלפי רבבות ישראל (יבמות סד). וזה סוד מה שאמרו ש"ס רבוא. (אולי צ"ל ס' רבוא אותיות. עי' זוהר חדש סוף שה"ש) המה כללות הפרצופים ולכן אברהם חפש להפיץ שיטתו ודיעותיו באלקות לכל באי עולם באשר חשב כי הוא יחידי ואח"כ ראה כי ישמעאל יצא ממנו ולכן נטע אשל להכניס כל באי עולם לברית ואמרו בריש עו"ג (דף ט) שני אלפים תורה מוהנפש אשר עשו בחרן דשעבידו לאורייתא. וגם היה זה בכוונה שהלך למצרים מקום החכמה והחרטומים לפלפל ולקרבם לשיטותיו באחדות ובתורה. לא כן יעקב ראה שמטתו שלמה (ויקרא רבה לו-ד) ובזרעו די שיהיו מעון ומרכבה לשכינה וכמו שהבטיחו וראה שה' נצב עליו ראה להיפוך כי בניו יהיו נפרדים מעמים אחרים מוגבלים בתחום ואף ללבן חותנו הניחו בטעותו וכעס על רחל שגנבה התרפים להבדילו מעו"ג כן במצרים היו יושבים בארץ גושן נפרדים מהעמים. וכן לדורות באומה אין מקבלין גרים בימי דוד ושלמה (יבמות כד:) שזה כהכרה או למקנא לגדולתם וזה מליצתם שאברהם קיים עירובי תבשילין (יומא כח:) להכניס אורחים ולקבל גרים תחת כנפי השכינה אבל לא קבע תחומין שמוא ימנע אחד מלבוא לשמוע דיעותיו. לא כן יעקב קבע תחומין להגביל ולתחום בין עם ישראל לעמים. ולכן במדה עדיין לא איפקוד אתחומין (שבת פז:) משום שהיו נוסעים במחלוקת ולא היו ראויים להיות משכן לאלקות עד כי הארה האלקית תהא די להאיר לעולם השפל ולכן לא ניתן מצות תחומין אבל בסיני איפקוד על תחומין שויתן

כמו שאמר ישעיה הנביא מ"ט ואצרך ואתנך לברית עם לאור גוים. ופי' לברית עם לתקן כל עם באמונה שהוא נקרא ברית וכמש"כ בס' שמות ל"א ט"ז ובכ"מ:

לאור גוים בד"א. וזהו תכלית הבריאה כמו שאמר ה' ליהושע ד' כ"ד למען דעת כל עמי הארץ את יד ה' כי חוקה היא למען יראתם את ה' אלהיכם כל הימים הרי דלכל עמי הארץ אין הרצון אלא שידעו את יד ה' ולא כמו תכלית סגולת ישראל שיהיו גם יראים את ה' כל הימים. והיה לזה התכלית. ההתחלה בימי יהושע האבנים שנצטוו לכתוב עליהם תורה שבכתב בשבעים לשון. וכתוב בזה הענין שלא האבנים. היום הזה נהיית לעם וגו' כמו שביארנו במקומו בס' דברים כ"ז ט'. ואח"כ בא והגיע ע"י הפיזור הגדול של ישראל לזה התכלית כמו שנבאר ג"ז שם בעזרו ית'. אמנם מראש הזהיר הקב"ה כ"ז לא"א ראש האומה הנבחרת. וכה כל האומה נכלל בשורשה. וכזה מובן הא דקיי"ל כר"י דגר יכול לומר אלהי אבותינו אלהי אברהם כו' והוא משום דכתיב כי אב המון גוים נתתיך כמש"כ התוס' בכ"ב דפ"א בשם הירו' והקשה בחי' ריטב"א מכות פ"ג ד"ט נהי דאברהם אב לגוים. יצחק ויעקב מא"ל ונדחק בישוב. ולדברינו מבואר דאברהם וכל זרעו אבות המון גוים הם:)

ובזה יהי' נקרא אב המון גורים כאב המעמיד את בנו על דעת ישרה וכו' נתבאר דבר ה' הקודם התהלך לפני היינו שיפרסם אלהותו אפי' לפני אוה"ע שאינם מוכשרים לקבל גירות גמור: והיה תמים. דבזה יהי' נשלם צורת האדם השלם. כאשר ע"י יהי מתגלה כבוד ה' בכל הבריאה ויהי בזה כדמותו כצלמו שהוא שיעור קומה שעלה ברצונו ית' שיהי נמשך הבריאה לפ"כ. והיינו שהקדים ה' אני אל שדי שאמרת לעולמי די. ולא נעשה שיעור הבריאה בלי חשבון אלא אני עשיתי השיעור מצומצם לפי השלמת התגלות כבודו שהוא תכלית הבריאה. כמאמר ישע"י הנביא כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו וזהו כונת מאמר ה' למשה ואולם הי' אני וימלא וגו' כמבואר במקומו וע' מש"כ לעיל ב' ד'. וא"כ אין האדם שלם כדמותו אם לא שהוא ראוי שיתגלה כבודו ע"י בכל העולם. ואם שלא נעשה כן בפועל מכ"מ שלימות אינו תלוי אלא כשהוא בכח וברצון להגיע לכך. ובזה שעשה אותו הקב"ה לאב המון גוים נתבאר כונת המאמר וארבה אותך במאד מאד. שיהיו כל

ישראל (שמות יט, ב וע' רש"י שם) והיו ראויים לקבל התורה ואז ניתן תחומין כמו ליעקב שלכן אמר וישכון בטח בדד עין יעקב (דברים לג, כח) וזה שאמר הנביא (ישעיה ס"פ נח) אם תשיב משבת רגליך זה על תחומין כמו"ש ז"ל סוף פרק מי שהוציאווה (שבת קיח טע"א) והאכלתיך נחלת יעקב אביך זה יעקב שקבע תחומין וזכה למדה בלא גבול ופרצת ימה וקדמה בשכר שהוא קבע גבול ותחומין זכה לנחלה בלא גבול ודו"ק היטב.

3. יומא כ"ח, ב'

אמר רב קיים אברהם אבינו כל התורה כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקלי וגו' אמר ליה רב שימי בר חייה לרב ואימא שבע מצות הא איכא נמי מילה ואימא שבע מצות ומילה אמר ליה אם כן מצותי ותורתי למה לי אמר (רב) [רבא] ואיתימא רב אשי קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין שנאמר תורת אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה.

4. בראשית רבה י"א, ז'

ר' יוחנן בשם ר' יוסי בר חלפתא אמר אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת ירש את העולם במדה שנאמר (בראשית יב) קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה וגו' אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת שנאמר (שם לג) ויחן את פני העיר נכנס עם דמדומי חמה וקבע תחומין מבעוד יום ירש את העולם שלא במדה שנאמר (שם כח) והיה זרעך כעפר הארץ וגו':

5. העמק דבר בראשית י"ז, ד'

הנה בריתי אתך. לעורך למה שאני מדבר אתך והיית לאב המון גוים שעד כה שקרא אברהם בשם ה' וגייר כמה אנשים לא ה' אלא אותם אנשים שנתגיירו לגמרי ונכנסו בכלל עובדי ה' בתורתו שלמדם אברהם וכמבואר בגמ' סנהדרין דצ"ט ע"ב ובעבודת כוכבים ד"ט דמשמעות ואת הנפש אשר עשו בחרן. הוא שלמדם תורה. ודבר זה א"א בכל העולם ומראש מקדם לא ה' הכונה אלא להציב גבולות עמים למספר בני. אבל לא שיהיו כולם בכלל עדת ישראל. אבל זה ה' הרצון והתכלית שיהיו כל אוה"ע יודעים את ה'. והאילולים כליל יחליף ולדבר זה הזהיר הקב"ה את אברהם שיהי רצונו להשקיע דעתו להיות לאב המון גוים להכירם את ה' (ולזה נוצר אח"כ עם ישראל

אוה"ע מודים ומכירים טובה לאברהם כמה שהוא הכיר אלהות בעולם. וע"י זרעו שהלכו אחריו נסתבכ שלא יבערו גם המה באלילים:

6. העמק דבר בראשית מ"ו, ד'

ארד עמך. להשגיח עליך ביהוד:

ואנכי אעלך גם עלה. שתי עליות היינו עליה חושית שיעלו בשעת גאולה לא"י. וגם עלה עליה רוחנית שביציאת מצרים יעלו כמ"ה ובעבודת הקרבנות יותר מאשר היו עוד לפני בואם למצרים:

יוסף ישית ידו על עיניך. לא נתבאר תכונת הבטחה זו. הרשב"ם וספורנו פירשו על צרכיו וזה אינו אלא הבטחה קלה. וגם יוסף אמר בעצמו וכלכלתי אותך שם. והראב"ע פיר במותך ואינו מובן ג"כ הלא כל בניו יחיו לפניו ואדרבה יבואר להלן מ"ו ל' שיעקב הוצרך להתפלל שלא ימות יוסף בחייו. אלא יש בזה הבטחה נפלאה לעיקר קיום האומה כמצרים ומשמעות עיניך היינו תשוקתו ומדתו המיוחדת שנתן יעקב עיניו ע"י (כמו דכתיב לא יגרע מצדיק עיניו פי' תשוקתו. וזהו ג"כ כונת מאמרם ז"ל במגילה די"ג. לא יגרע מצדיק עיניו בשכר צניעות שהיתה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול. פי' תשוקתו של הצדיק לא תגרע מבניו) ומבואר בפ' ברכה דעין יעקב היא לשבת בטח בדד. ופי' בטח להיות בשלום ובמדת אהבה בין אדם לחבירו כמדת יעקב בהפלגה כמ"ש לעיל כ"פ וע' לעיל ל"ב כ"ו. ופי' בדד הוא שלא להתערב יותר מן ההכרח עם אוה"ע. כמ"ש לעיל ל"ג ט"ו וי"ח ול"ז א'. וכך הוא רצונו של הקב"ה כמ"ש ריש שירת האזינו בפסוק ה' בדד ינחנו. אבל מדות הללו מסוגלות להיות משמרות אך ע"י תורה ועבודה שהמה מבדילים בין ישראל לעמים וגם אהבת השלום באה ע"י ת"ח המרבים שלום וכאשר ביארנו בפ' ברכה בפסוק וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב וגו' אף שמוי יערפו מל. וא"כ הוי עיקר מקיימי האומה הישראלית ונקודתה שבט לוי ויהודה שבהם הוי עיקר תורה ועבודה אבל במצרים לא נשמר עין יעקב כ"א ע"י יוסף. היינו מדת בטח בא ע"י גמ"ח ובקשת אהבה יתירה של יוסף כמו שאמר יעקב בברכת יוסף כמבואר להלן מ"ט כ"ד. ולענין בדד. השתדל יוסף בכחו לפנות ארץ גושן. ולהושיב את ישראל שם. כאשר יבואר עוד. ולא עשה כן אלא כדי שיהיו ישראל בדד. ואע"ג שאח"כ קלקלו ישראל ואמרו נהי' כמצרים כמבואר בש"ר פ"א. שהפרו ברית מילה

משום זה הטעם. זה אינו סותר ההבטחה שהרי ע"י בחירה שלהם הופרה כמו שהיו בא"י ג"כ בהמשך הימים אבל ההכנה הית' מתוקנת באופן שלא יהיו מוכרחים לכך:

7. עין אי"ה ברכות א', א', א'

מאימתי קורין את שמע בערבית משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. ק"ש של ערבית ושל שחרית, מורים על ב' מיני הקריאה בשם ד' המוטלת על ישראל. אנו צריכים לקבל עול מלכות שמים על עצמנו, ולפעול ג"כ בקריאת שם ד' אחד שלנו, שסוף כל סוף יכירו וידעו כל יושבי תבל, כי ד' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה. והנה בגלות, הדומה לערב, עיקר פעולתנו היא רק בנוגע לעצמנו, כדי לעמוד בפני הגלים העוברים עלינו [בעד] שם ד'. ע"כ בלילה שייך אמונה, מי שלא אמר אמת ואמונה ערבית לא יצא יד"ח. כי לעצמינו די לנו האמונה וקבלת אמת מאבותינו, שראו עין בעין אור ד' וכבודו. אמנם בעת הגאולה שתרומם קרן ישראל, אז ממילא תבא שעת הפעולה של ק"ש דשחרית, אהבה רבה, שכל העמים יאמרו שאור ישראל יהי לאור עולם. ע"כ אז יתגלו טעמי תורה, ולא יהי עוד אור יקרות וקפאון, אלו טעמי תורה שיקרים בעוה"ז קפויים יהיו לע"ל. כי למען קרב רחוקים ראוי לברר דברי אמת בבירור, ולתרגם הדבר כפי מושגם החיצוני של העמים, ע"כ אמת ויציב שחרית, מתורגמת ארמית. ישראל הם כהני ד' בעולם. מצד עסקם בעניניהם הפנימים בינם לבין עצמם ודבר אין להם אז עם זרים, דומים לכהנים, לא בעת יורו תורה או אפי' בעת יקריבו קרבנות, שאז יש להם יחס עם זרים, שהם עכ"פ עושים עבורם, שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא, אבל שלוחים הם. אמנם בעת כניסתם לאכול בתרומה, הם נכנסים לעולם הכהני כולו, ואסור להשתתף עם הור כלל, כי אין לזר חלק באכילה זו כלל, וטעון הבדלה ממנו. כן זמן ק"ש של ערבית הכללית, גורמת להיות ישראל עם לבדד, כדי להגן על קניניו הקדושים, חיי עולם ששם השם ית' בתוכו, ע"כ יש מרשג של יחס, בין קריאת ק"ש של ערבית לשעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן.

8. שמות י"ט, א' ב'

(א) בְּוֹדֵשׁ הַשְּׁלִישִׁי לַצֵּאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם הַהוּא בָּאוּ מִדְבַּר סִינַי: (ב) וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיִּזְנוּ מִדְבַּר וַיִּזְנוּ עִם יִשְׂרָאֵל נָגַד הָהָר:

9. רש"י שמות י"ט, ב'

ויוחן קס ושלאל – כליש אחד כלל אחד אצל אצל כל התניות בתרעומות ובמחלוקת (מכילתא):

10. אורות עמ' ע"ג-ע"ד, אורות התחיה ב'

מחלוקת הדעות ע"ד הדרכת הכלל, אם בזמן הזה, שרבו פריצים נושאי דגל ההפקרות ביד רמה, ראוי להפריד את האומה, שהכשרים נושאי דגל שם ד' לא יהי להם שום יחש עם פורקי העול הפושעים, או שמא כח השלום הכללי מכריע את הכל, – כל עקרה של פלוגתא זו באה מפני השפלות הכללית, שעדיין לא נגמרה הטהרה לגמרי ביסוד האופי של האומה, מצד חיצוניות נפשה, והיא מטהרת והולכת. אלה הכתות יחדו הנן בזה במדרגת שתיים נשים זונות שבאו אל שלמה: הדבור "הביאו חרב" נסיון הוא מחכמת אלהים שבמלכות ישראל: אותה הראויה להדחות, היא הטוענת: "גזורו", ובהתמרמה מבלטת היא את אמתת הטינא שבלב שהיא חשה בעצמה, שכל ענינה הוא רק "גם לי גם לך לא יהיה, – גזורו!", והאם הרחמניה, אם האמת, אומרת: "תנו לה את הילוד החי, והמת אל תמיתוהו", ורוה"ק צווחת: "תנו לה את הילוד החי, היא אמו!". אין קץ לרעות הגשמיות והרוחניות של התפרדות האומה לחלקים, אע"פ שפרוד גמור כהעולה על לב המנתחים באכזריות אי אפשר הוא והיה לא יהיה. זאת היא ממש מחשבה של עבודה זרה כללית, שהננו בטוחים עליה שלא תתקם, "אשר אתם אומרים: היה נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן, חי אני נאם ד' אלהים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם!", וככל מחשבה של עבודה זרה היא מחריבה ומדאיבה – אפילו כשלא באה ולא תבא לידי מעשה. יסוד צדקת הצדיקים בכל דור ודור נתמך הוא גם ע"י הרשעים, שעם כל רשעתם כ"ז שהם דבוקים בחפץ לבם לכללות האומה, עליהם נאמר, "ועמך כולם צדיקים", וחיצוניות הרשעות שלהם מועילה היא לאמץ כחם של צדיקים "כדורדיא לחמרא", והפרוד המדומה חותר הוא תחת יסוד הקדושה כולה, כמעשה עמלק שזנב את הנחשלים, פליטי העגן, "שלח ידיו בשלומיו, חלל בריתו".